

FUNKCIONÁLIS LEJTŐ A METROPOLISZOKTÓL A KIS ÉS KÖZEPES MÉRETŰ VÁROSOKIG

(Functional slope from the metropolis to small and medium
sized cities)

SUVÁK ANDREA*

Kulcsszavak:

Rang-méret szabály, városi funkciók, kis és közepes méretű városok

Az utóbbi évtizedekben a városok a gazdasági folyamatok szereplőivé váltak. Egy város vagy városi térség fontosságát az általa betöltött (irányítási, metropolisz) funkciók határozzák meg. A városi hierarchia alacsonyabb szintjeire egyre kevésbé jellemző a funkcionális sokszínűség, és zsugorodásuk elkerülése érdekében rés-stratégiákhoz kénytelenek folyamodni. Egy ilyen rés-stratégia lehet az életmódra koncentráció, azonban nem tisztázott, hogy a kis és közepes méretű városok valóban előnyre rendelkeznek-e e téren.

Városi terek meghatározása

Az emberlakta terek típusai közül az ókortól fogva a város az, amely külső és belső szervezettsége, szűkebb és tágabb körű kapcsolatai és befolyása miatt különlegessé vált, önálló pólust képezve az emberlakta terek más típusai között. A város-jelenség mibenlétének firtatása talán emiatt is kap nagyobb hangsúlyt, mint a többi fajta terület meghatározása, sőt sok esetben a város meghatározásából következik a komplementer meghatározása, amelyet a legegyszerűsítőbb és legáltalánosítóbb kategorizálások egységesen „vidék” névvel illetnek.

Annak ellenére, hogy a városok vagy a városi területek kiemelt szereplői Európá orszárai és az Európai Unió területfejlesztési politikájának, szinte lehetetlen egységes definíciót találni arra, hogy mit lehet a kontinensen belül városként vagy városi térségként értelmezni, és a különböző hagyományok miatt információt, elemezhető statisztikai adatokat gyűjteni a városinak értelmezett területegekről még annál is nehezebb. Az Európán belül létező sokszínű gyakorlat a városi területek meghatározására abban egységes, hogy általában a könnyen, egzaktan mérhetőből indulnak ki.

A legáltalánosabb módszer a városi és vidéki területek közötti különbség meghatározására a nagyság (lakosságszám), illetve a népsűrűség. Ez alapján határozzák meg egy település város mivoltát például Ausztriában, Svájcban vagy Csehországban. A demográfiai jellemzők mellett a városi és nem városi területek eltérő

* tudományos segédmunkatárs, MTA KRTK RKI Dunántúli Tudományos Osztály, e-mail: suvak@rkk.hu

morfológiai sajátosságait alkalmazzák még az objektivitás igényét kielégítő, mérhető sajátságként (*Le Gléau et al.* 1997). Itt a beépítés városokra jellemző sűrűsége a vizsgált tényező, amelyet az épületek egymáshoz viszonyított távolságával mérnek. Mindkét tényező esetében többfajta lehatárolás létezik. A népességnagyság esetében a városnak minősíthető legkisebb településnagyság 2 000 (pl. Csehország) és 20 000 fő (pl. Ausztria) között mozog. A morfológiai lehatárolás leginkább az északi és a skandináv államoknál jellemző. Az épületek közötti legkisebb távolság a városias területnek minősítéshez 50 és 250 méter között mozog, és általában minimális népesség-küszöb is tartozik ehhez a mérőszámhoz (*ESPO* 2006). A városi területek lehatárolása a földhasználati típusok eltérő jellegzetességeiből kiindulva is lehetséges.

A városi területhasználat és életforma terjedése miatt azonban egyre kevésbé használhatóak a fenti mérőszámok a városi és nem városi terek egyértelmű megkülönböztetésére. A korábban mezőgazdasági használatú területek kereskedelmi, szolgáltatási vagy lakófunkcióval való beépítéséhez, valamint a hozzájuk tartozó, illetve a városokat összekötő infrastruktúra miatt a vidéki területek „töredezetté” válnak, az egykor jellemző változatosság helyett homogenizálódnak (*Antrop* 2004). A vidéki területek funkcióinak és ezáltal arculatának megváltozása miatt Európa sok részén újraértelmezést igényel, hogy mi a „nem városi”.

A városi területeknek valamilyen kézzelfogható és egyszerűen megragadható mérőszámmal történő definiálása mellett sok helyütt indulnak ki vagy társítanak bizonyos funkciókat a városi jelleghez. Függetlenül attól, hogy a városi „rang” miatt lesz egy település a térsége ellátási központja, vagy épp fordítva, a kialakult vonzerő és feladat-ellátási rendszer miatt kap egy település városi rangot, a legtöbb ország közszolgáltatási és egyéb feladat-ellátási, piaci szolgáltatási rendszerében a települések város mivoltához egyértelműen hozzárendelhető az ellátott funkciók egy bizonyos köre.

Város és térség, várostérségek fontossá válása

Az iparosodás korszaka a 19. század végétől, majd a második világháborút követő újjáépítési és iparfejlesztési szakasz robbanásszerűen hozta magával a városias területek kiterjedésének növekedését, az egy központi városhoz kapcsolódó, azt körülvevő települések gyors duzzadását. Az urbanizációs, szuburbanizációs, majd reurbanizációs szakaszok egymásutánisága kimutatható a legtöbb nyugat-európai országban, csakúgy, mint a városi életforma terjedéséhez köthetően a táj átalakulása, a vidéki térségek városiasodása és a központi és az ahhoz kapcsolódó területek összefonódása, fizikai összenövése. A nagyvárosokhoz közel fekvő kisebb egységek közigazgatási „bekebelezése” már a 20. század elején is megjelent néhány nagyváros esetén, az urbanizáció kibontakozásával azután egyre több helyen vált szükségessé a hatékonyabb működtetés érdekében (*Somlyódy* 2011).

A városok azonban nemcsak kiterjedésükben növekedtek. A 20. század végétől a gazdasági liberalizáció, a nemzetállam gyengülése és a posztindusztriális, tudásalapú társadalom kialakulása gyökeresen új, az addig alkalmazható városfejlődési magyarázatok logikájából kilépő területi rendet hozott létre, amelyben a nemzetállaminál kisebb területi szintek, régiók, sőt, a városok kerültek a nemzetközi áramlások hálójába (Amin 2002; Healey 2007; Atkinson–Rossignolo 2008; Varró 2010). A kimerülő nemzetállami erőforrások miatt a városok sokkal nagyobb önállósággal kénytelenek és képesek élni, mint a második világháborút követő újjáépítési és városfejlődési szakaszban. A befektetéseknek vonzó környezetet kínáló önálló stratégiáikkal és eszközeikkel a városok a nemzetközi gazdasági szintér szereplőivé váltak (Harvey 1989). Az ebből adódó specializáción alapuló regionális és városi szintű verseny, valamint a globális gazdaság irányító funkcióinak magas tudás- és innováció igénye új keretet teremtett a skálahatékony kiaknázására, amelynek a nagy koncentrációból táplálkozó és azt tovább gerjesztő urbánus központok lettek a legalkalmasabb szinterei (Newman–Thornley 1996; Somlyódy 2008; Szijártó 2010; van den Berg et al. 1997).

A globális gazdaság világméretű hálózatokon keresztül működik, szétterjedett termelési folyamatokkal és térben sokszor elkülönülő termelési, irányítási és értékesítési funkciókkal. A ritkábbik eset, ha egy hely, egy város nem része ennek a világot áthálózó rendszernek. Egy város fontosságát és szerepét az határozza meg ebben az összetett szövetben, hogy milyen funkcióknak ad otthont. A világméretű gazdasági térség súlypontjai a globális metropoliszok. Nem csak azért, mert kiemelkedő koncentrációban adnak helyet lakosoknak és munkaerőnek, hanem főként azért, mert – akár ennek a koncentrációnak köszönhetően – a kisebb város-térségek képességeit meghaladó funkciókat látnak el. A metropoliszok erőteljesen kihatnak a térszerkezet alakulására is, mivel általában embereket, infrastruktúrát és közintézményeket koncentráló, nagy kiterjedésű agglomerációk is egyben jelentős centripetális erőt fejtenek ki.

Mindez a nagyvárosi koncentráció a korábban kialakult, szétterjedő városi területekkel jellemezhető térszerkezetre épül rá, így az érme másik oldalán bőségével található olyan urbánus helyek, amelyek nem töltenek be globális gazdasági szerepet, és amelyek helyi funkciói is egyre csökkennek. Európa „fontos” helyeinek térképe meglehetősen töredezett, a nemzetközi áramlatban fontos pontok, helyek szigetszerűen tűnnek fel a gazdaságilag irreleváns, jóllehet népesség tekintetében jelentős térségek tengerében (Hall–Pfeiffer 2000; Robinson 2002).

A funkciók mentén való vizsgálódás és a vezető vagy metropolisz funkciók azonosítása és ezek alapján a városi térségek rangsorolása egészen Christaller 1933-as központi helyek elméletéig visszavezethető (Christaller 1966). A városok funkcionális hierarchiában való értelmezése közkezdvelt módszer, ám nem mentes azoktól a kritikai észrevételektől, amelyek a valóság leképezésében legalább akkora hangsúlyt tulajdonítanak a hálózatos működésnek (Taylor 2009). A funkciók megoszlásával mindazonáltal érzékeltethető a globális gazdaság működése által létrehozott

szerereposztás, amelyben egyre karakteresebben rajzolódnak ki a fontos és a kevésbé fontos szereplők.

A „fontos” szereplők természetesen azok, amelyek a legtöbb „fontos” funkciót betöltik. Ezeket a funkciókat általában metropolisz funkcióknak nevezi a szakirodalom. A francia nagyvárosok értékeléséhez, rangsorolásához a Nemzeti Statisztikai és Gazdasági Tanulmányok Intézete (INSEE) 11 kiemelt területen belül vizsgálja a foglalkoztatottak arányát: művészetek, banki és biztosítási szolgáltatások, kereskedelem, vállalatközi kereskedelem, vállalatvezetés, információ, informatika, kutatás, üzleti szolgáltatások, telekommunikáció, közlekedés. A városok metropolisz mivoltát az ezekben a „vezető” ágazatokban alkalmazottak aránya (CFM, nagyvárosi felsővezető funkciójúak) alapján értékeli (*Julien 2002; Egyed 2011*).

A policentrikus városhálózat koncepciójának kialakításában nagy szerepet játszó német hagyomány máig kihat mind az Európai Unió, mind a német nemzeti területfejlesztési, azon belül városhálózat-fejlesztési koncepciók megalapozására. Egy egészen friss tanulmány (*BBSR 2011*) Európa 8 480 városi térségét vizsgálta az általuk betöltött metropolisz funkciók tükrében. A vizsgált funkciók a következők voltak: politika, gazdaság, tudomány, kultúra, közlekedés. Nemcsak az állapítható meg a városok funkcionális erejének kiszámításával, hogy a funkcionálisan erős területek Európa hagyományosan fejlett területén (Kék Banán) található, hanem az is, hogy az Európa központi területeitől távol eső nagyvárosok közül is vannak olyanok (pl. Athén), amelyek a funkcióknak csak egy bizonyos körét nyújtják. Ez még inkább jellemző a kisebb méretű városokra. A funkciók széles spektrumával rendelkező sűrűsödési területek kisebb városai általában a közlekedési funkciókban erősek, míg Kelet-Közép-Európa kevésbé jelentős városai (amelyek a központi területekhez képest sokkal ritkább elhelyezkedést mutatnak) arculatuknak megfelelően kerülnek a látókörbe egy-egy funkció kapcsán, de ezekre a városokra is a funkcionális monokultúra a jellemző.

A funkciók által definiált területi (város-) hierarchiában a metropoliszok és azok vonzáskörzete képezi a meghatározó, legfelső szintet, amely rendjébe a hierarchiában lejjebb elhelyezkedő, kisebb funkcionális központok vonzáskörzetei által lefedett terek illeszkednek. A korábbi városnövekedési szakaszok által létrehozott térszerkezet (szuburbanizációs övezetek, nagy kiterjedésű agglomerációk) szervezésének szükségszerűségei, a policentrikus felfogás elterjedése, valamint a metropolisz-térségeknek a területi struktúrákra és a területi gondolkodásra gyakorolt egyre nagyobb hatása következtében egyre inkább a rugalmas határokkal rendelkező funkcionális térség, illetve az azt a hierarchia különböző szintjein leképező metropoliszok és alacsonyabb szintű várostérségek válnak a területi tervezés területi alapegységévé. A területfejlesztési politika új áramlatainak megfelelően egyre több országban emelnek ki különleges bánásmódban részesülő városi térségeket. A gazdasági folyamatok térbeli leképeződéséhez igazodva ezek általában magas gazdasági potenciállal bíró nagyvárosi területek.

Kis és közepes méretű városok

Európa lakosságának fele kis és közepes méretű városokban él (ESPON 2006). A városi területek definiálása mellett majdnem mindegyik európai országban különbséget tesznek a városok méretkategóriái között is. A népességszám mellett az ellátott funkciók itt még gyakrabban használatos ismérvek a disztíngváláshoz, mint a városoknak a többi településtől való megkülönböztetésénél. Csakúgy, mint a városi terek meghatározásánál, itt is nagy szóródás figyelhető meg a kis, illetve közepes méret alsó és felső határait illetően. A kisvárosok alsó határának párezer fős értékétől egészen a középvárosok párszázévezres (pl. Görögország 250 000 fő, Lengyelország és Spanyolország: 200 000 fő) méretéig terjed ez a kategória.

Ami a területi beágyazódást illeti, az ESPON SMESTO nevű összegző tanulmánya három ideáltípusát jelöli meg a kis és közepes méretű városoknak. Az első típus a nagyvárosi agglomerációkba tartozó kis és közepes méretű városok, amelyek első sorban lakó funkcióval szolgálnak az agglomeráció központja számára, ahol a gazdasági és igazgatási funkciók helyet foglalnak. A lakó funkció mellé a kereskedelmi és az alsóbb rendű szolgáltatási funkciók is társulnak, illetve a részleges gazdasági funkciók (pl. telephelyek). A területi beágyazódás másik fajtája az azonos méretű és súlyú kis és közepes méretű városok egymáshoz viszonylag közeli elhelyezkedése, jó összeköttetése, és az ezáltal lehetővé tett funkciómegosztása. Ilyen hálózatos, egybefüggő agglomerációk leginkább Hollandiában és Németország egyes részein találhatók. A kis és közepes méretű városi terek harmadik fajtája az – általában mezőgazdasági területekkel körülvett –, más hasonló méretű városoktól, de gyakran a városi hierarchia alacsonyabb és magasabb szintjeivel is gyenge szálakkal rendelkező térségi központok.

A kis és középvárosi funkciók leginkább a városoknak maguknak és a vonzáskörzetüknek nyújtott szolgáltatások mentén kerülnek meghatározásra. Ezek lehetnek decentralizált állami funkciók, vagy alsóbb szintű gazdasági, üzleti szolgáltatások. A kis és közepes méretű városokban elérhető funkciók számon tartása sok esetben éppen azért fontos, mert ezen keresztül mérhető, hogy a kis és közepes méretű városokhoz kapcsolódó területekről mennyire hozzáférhetőek az adott szolgáltatások. Mindez elsősorban az elszigetelt városok esetében lényeges, hiszen rájuk jellemző a térségi központi szerepkör, míg az azonos súlyú városok hálózatában inkább a feladatmegosztás rendszere, az együttműködési hálózatok feltérképezése érdekes. A bizonyos időn belül (isochronok) vagy a bizonyos távolságon belül lévő lakott területek összessége rajzolja ki egy adott funkciónak az adott korszakban elfogadható, az aktuális infrastruktúrához alkalmazkodó területi körét.

A kis és közepes méretű városok európai tárháza olyan színes és sokrétű, hogy mindenfajta általánosítás a tapasztalatok általi kétségbe vonással néz szembe a kimondása pillanatában. Annyit talán mégis meg lehet kockáztatni, hogy létüket és jövőjüket a globális gazdasági folyamatok, és azokat tükrözve a metropolisztérségek által meghatározott területi rend alakítja. Ha „felülről” szemléli magát, a

város kézenfekvő célja az lesz, hogy megtalálja helyét a városhierarchia szabta funkciómegosztásban, alkalmazkodva a globális gazdaság és a metropolisz térségek által lefektetett játékszabályokhoz. Ez az alkalmazkodás egyúttal azt is jelenti, hogy a kis és közepes városoknak olyan funkciókat, réseket kell találniuk (Varró 2010), amelyek kevésbé elérhetőek a metropolisz térségekben, és amelyekben jobb feltételeket tudnak biztosítani, mint a legtöbb funkció tekintetében versenykéesebb metropoliszok. Mindazonáltal saját vonzáskörzetük számára is, bár alacsonyabb szinten, központi funkciókat látnak el. Amennyiben a város a hierarchiában felette levő szintek felé forduló rés-stratégiát követ, az erőforrások felhasználásában hátrányt szenvednek azok a tényezők, amelyek irrelevánsak vagy csekély értéket hordoznak a metropolisz térségek szabta területfejlesztési logika szempontjából. A kisebb városok mindemellett továbbra is megőrzik elosztó funkciójukat az állami közszolgáltatások és kisebb léptékű egyéb szolgáltatások terén, ám az azokon kívüli funkciók beszűkülnek. A metropolisz-térségek szabta funkcionális rendhez való illeszkedés így egy polarizált területi megosztáshoz vezet, amelyben a funkcióbő metropolisz térségeket a kis és közepes városok funkcionális monokultúrái veszik körül. Ezt a funkcionális polarizációt mutatta ki a BBSR 2011-es felmérése is (BBSR 2011), amely alapján a kisebb városok fő „kiegészítő funkciói” a közlekedés, a tudomány és a kultúra.

A metropolisz funkciók által nem számon tartott, ám a kis és közepes méretű városok rés-stratégiájában fontos szerepet játszó irány a nagyvárosok negatív agglomerációs externáliáitól mentes, magas életminőségre való törekvés. Az életminőség mint tényező már az urbanizáció legkorábbi szakaszaitól fogva nagy szerepet játszott az emberek lakóhely-választásában. Ahogy a közlekedési viszonyok lehetővé tették, az emberek előszeretettel választottak lakóhelyet az akkor még a városon belül elhelyezkedő és környezetre ártalmas gyárártól távol (ebben a lakóhely-választásban természetesen szerepe volt a városközpont közel eső területek felértékelődésének is). Nem hiába tett szert nagy népszerűsége Ebenezer Howard először 1898-ban megjelent, *To-Morrow* című műve (Howard 1902), amely évtizedekig tovább élt az újvárosokat életre hívó elméletekben és gyakorlatban. A kellemes adottságokkal és szolgáltatásokkal bíró területek ma egyre kedveltebb migrációs célpontok (Chen–Rosenthal 2008).

A kisebb méretű városoknál mindezek kiaknázása a metropolisz térségekhez igazított rés-stratégia részét képezi (Bonaiuto et al. 2006). Az életminőség több tényező együttese. Kiválasztott életkor csoportokra (általában nyugdíjasokra) szabott egyedi szolgáltatások, kulturális környezet, ember léptékű városszerkezet, kellemes klimatikus adottságok és a természeti környezet adottságai mind részét képezik. Az életminőség különösen a magasan képzett, kreativitásukat alkalmazó, alkotó tevékenységet végző társadalmi csoportok (kreatív rétegek) számára bizonyul döntő tényezőnek a lakóhelyválasztásnál (Florida 2002; 2005), ami azt sugallja, hogy amelyik város kiemelkedő adottságokat teremt e téren, számíthat a kreatív rétegek betelepülésére. Egyes szerzők szerint a természeti környezet (természethez való közelség, városi zöld felületek, parkok, környezettudatos város-

menedzsment) önmagában is értéket képvisel a lakosok és a vállalkozások számára (Rusche *et al.* 2010).

A metropolisz térségekhez hasonlóan történt néhány kísérlet a kis és közepes méretű városok sajátos funkciói mentén történő összehasonlítására, rangsorolására is. Egy ilyen példa a 70 európai várost vizsgáló Smart Cities index, amely kifejezetten a közepes méretű városok adottságait vizsgálva, az élıhetőséget, mint lehetséges stratégiát a középpontba állítva. A városok objektív kritériumok alapján, méretük (100 000–500 000 lakos), egyetemi város létük és vonzáskörzetük (legfeljebb 1,5 milliós népesség) kerültek kiválasztásra. Az összehasonlítás hat tényezőcsoportba sorolt, összesen 74 indikátor segítségével történt. A hat tényezőcsoport a következők: gazdaság, kormányzás, környezet, emberek, közlekedés és élet. Mind a hat tényező indikátorai a fenntartható fejlődés prioritásait szem előtt tartva lettek meghatározva amellett, hogy a Smart Growth (okos növekedés) önmagában is a fenntartható városfejlesztéssel gyakran azonosított fogalom (Jepson–Edwards 2010). A 70 város mind a hat tényező szerint rangorszámot kapott, és ezek alapján készült el az összesített Smart City index.

Az egyes tényezőknek a végső rangsorban játszott szerepének meghatározásával, illetve a tényezők páronkénti együttmozgásának vizsgálatával érdekes fejlemények derülnek ki az egyes tényezőkről. Az „okos élet” (smart living) tényező kapcsolata volt a legszorosabb az összesített Smart City index-szel. Mindegyik tényező magas szignifikanciájú, szoros kapcsolatot mutatott egymással és az összesített rangsorral is. Ez alól csak a környezeti tényező volt kivétel. A környezeti tényező egyedül a kormányzással mutatott szignifikáns, közepes erősségű kapcsolatot, a többi tényezővel nem mutatható ki együttmozgás. Az összesített rangsorra is ez a tényező hatott a legcsekélyebb mértékben.

Összehasonlítva ugyanakkor a Smart Cities rangsort a BBSR által képzett metropolisz rangsor első 125 elemével (amelyben a Smart Cities városai közül 18 város szerepel) azt az eredményt kapjuk, hogy a metropolisz rangsorban betöltött hely erős, pozitív szignifikáns kapcsolatban van a Smart Cities rangsorban elfoglalt pozícióval². Ez arra enged következtetni, hogy a fenntarthatóságot és élıhetőséget leképezni szándékozó Smart Index kedvező értékei összefüggésben vannak az adott város metropolisz rangsorban elfoglalt magasabb pozíciójával. Ez utalhat arra, hogy a kis és közepes méretű városok még nem különböznek eléggé a metropolisz funkciókat betöltő nagyvárosoktól az életminőség terén. Sokkal fontosabb következtetés lehet azonban, hogy egy, a közepes méretű városok adottságaihoz jobban alkalmazkodó funkciólistára van szükség, amely által a településhierarchia különböző szintjein lévő városok sajátos funkcióinak különbözősége karakteresebben kirajzolható.

Összegzés

Az ipari forradalmat követő felgyorsult urbanizáció a városi területhasználat és városi létforma terjedését idézte elő, aminek következtében Európa lakosságának jelentős része ma városokban él. A globális gazdaság által létrehozott új, hálózaton keresztül működő keretrendszerben a várostérségek szereplőkké lépnek elő. Egy-egy városnak ebben a keretben elfoglalt pozícióját az általa biztosított funkciók, illetve azok léptéke határozza meg. A globális gazdaság számára fontos (irányító) funkciók legnagyobb méretben és változatosságban a metropolisz térségekben találhatóak meg. A metropolisz funkciók betöltésére nem alkalmas városok általában egy-egy olyan „résben” próbálnak előretörni, amely kiegészítheti a metropolisz által biztosított funkciókat. Egy ilyen rés lehet a városi életminőség javítására való törekvés, amelyhez kapcsolódó funkciók azonban nem választhatók el élesen a metropolisz térségek fontosságát is meghatározó funkcióktól.

Jegyzetek

- ¹ A tanulmány A helyi önkormányzatok szerepvállalása az energiahatékonysági szempontú helyi fejlesztésekben c. kutatás keretében készült, amely a TÁMOP 4.2.1.B-10/2/KONV-2010-0002 A Dél-dunántúli régió egyetemi versenyképességének fejlesztése c. kutatási program részét képezi
- ² A korrelációs koefficiens 0,516 az 1%-os szignifikancia szinten.

Irodalom

- Antrop, M. (2004) Landscape change and the urbanization process in Europe. – *Landscape and Urban Planning*, 67. 9–26. o.
- Amin, A (2002) Spatialities of Globalisation. – *Environment and Planning A*, 34. 385–399. o.
- Atkinson, R.–Rossignolo, C. (eds.) (2008) *The Re-creation of the European City. Governance, Territory and Polycentricity*. Techne Press Amsterdam.
- BBSR (2011) *Metropolitan aea in Europe*. BBSR-Online-Publikation 01/2011. Federal Institute for Research on Building, Urban Affairs and Spatial Development (BBSR) within the Federal Office for Building and Regional Planning (BBR), Bonn.
- Bonaiuto, M.–Fornara, F.–Bonnes, M (2006) Perceived residential environment quality in middle- and low-extension Italian cities. – *Revue Européenne de Psychologie Appliquée*, 56.
- Chen, Y.–Rosenthal, S. (2008) Local amenities and life-cycle migration: Do people move for jobs or fun? – *Journal of Urban Economics*, 64.
- Christaller, W. (1966) *Central Places in Southern Germany* (1933-as német kiadás fordítása). Prentice-Hall, Englewood Cliffs, New Jersey.
- Egyed, I. (2011) A grenoble-i innovatív miliő két pillére: A felsőoktatás és a migráció. – Páger B. (szerk.) *Évkönyv 2001*. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola, Pécs.
- ESPON (2006) *The Role of Small and Medium-Sized Towns (SMESTO)*. The ESPON Monitoring Committee 2006.
- Florida, R. (2002) *The rise of the creative class*. Basic Books, New York.
- Florida, R. (2005) *Cities and the creative class*. Routledge, New York.
- Hall, P.–Pfeiffer, U. (2000) *Urban Future 21. A Global Agenda for Twenty-First Century Cities*. E&FN Spon, London.
- Harvey, D. (1989) From managerialism to entrepreneurialism: The transformation in urban governance in late capitalism. – *Geografiska Annaler B*, 1. 3–17. o.

- Healey, P. (2007) *Urban Complexity and Spatial Strategies. Towards a relational planning for our times*. Routledge, New York
- Howard, E. (1902) *Garden cities of to-morrow*. Sonnenschein, London.
- Jepson, E. J.–Edwards, M. M. (2010) How Possible is Sustainable Urban Development? An Analysis of Planners' Perceptions about New Urbanism, Smart Growth and Ecological City. – *Planning Practice and Research*. 4.
- Julien, P. (2002) *Onze fonctions pour qualifier les grandes villes*. INSEE Premiere 840.
- Le Gléau, J. P.–Pumain, D.–Saint-Julien, T. (1997) *Towns of Europe: to each country its definition*. INSEE STUDIES N° 6, November 1997.
- Newman, P.–Thornley, A. (1996) *Urban Planning in Europe. International Competition. National Systems & Planning Projects*. Routledge, London and New York.
- Robinson, J. (2002) Global World Cities: A View from off the Map. – *International Journal of Urban and Regional Research* 3. 531–554. o.
- Rusche, K.–Rymasa-Fitschen, C.–Kaup, S (2010) *The value of green infrastructure in urban quality of life*. International Society for Ecological Economics (ISEE) 11th biennial conference: advancing sustainability in a time of crisis, 22–25 August 2010
- Somlyódy P. E (2008) A városi térségek a közigazgatási struktúra és a „governance” keresztmetszetében. – *Tér és Társadalom*. 1. 27–43. o.
- Somlyódy P. E. (2011) Az agglomerációk jelentőségének változása az államszervezés és a városi kormányzás szempontjából. – *Tér és Társadalom*. 3. 27–52. o.
- Szijártó Zs. (2010) Bevezető: A városkutatás átalakulása. *Köz/Tér – A fogalmak, nézőpontok, megközelítések*. – Szijártó Zs. (szerk.) Gondolat Kiadó, Budapest–Pécs.
- Taylor, P. J. (2009) Urban economics in thrall to Christaller: a misguided search for city hierarchies in external urban relations. – *Environment and Planning A*. 41. 2550–2555. o.
- van den Berg, L.–Braun, E.–van der Meer, J. (1997) *National Urban Policies in the European Union. Responses to urban issues in the fifteen member states*. Ashgate, Aldershot
- Varró K. (2010) *After resurgent regions, resurgent cities? Contesting state geographies in Hungary and England*. PhD disszertáció, Radboud University Nijmegen.

FUNCTIONAL SLOPE FROM THE METROPOLIS TO SMALL AND MEDIUM SIZED CITIES

ANDREA SUVÁK

The development of the global economy gave new gravities for spatial flows, and global metro poles have become the emerging new poles of the economic flux. As a result, there is an abundance of urban landscapes with no global economic functions, and with shrinking local significance. The concept of high quality of urban environment and amenities, quality of life is receiving increasing attention. Steps are made in cities to build upon this factor and use it in the pay of their competitiveness; however, it is not clear whether smaller cities have a natural advantage in these aspects compared to metropolitan areas.